

Arbeidara- og fiskimannafundur.

Fiskimaður Ole Poulsen úr Gøtu flytur røðu fyri fiskimannum og arbeidarum á Tvøroyri um: Samarbeiði og felagsskap millum Føroya fiskimenn og arbeidarar og um útbetalingskannntór fyri Føroya fiskimenn.

P. M. Dam segði nokur innleiðandi orð um herra Poulsen og hansara starv fyri fiskimennin og arbeidararnar, eitt starv, ið longu hevur sett djúp spor í Eysturoyinni og aðrastaðni.

Herra Poulsen byrjaði røðu sína við eini heilsan til Tvøroyramenn sum teir, ið her á landi eru longest komnir í fagligum og politiskum felagsskapi. Hetta sýndu tey politisku valini, serliga seinasta sóknarstýrisval, og um samanhalðni, ið kom til sjóndar, tá ið tak skuldi takast fyri arbeidarafjöldina, og helt hann: Uttan samanhold millum hin minnimenta flokkinn kann einki gerast. Men tessverri var tað so og hevði verið so, at hitt bjargandi samanhalðið saknaðist. Mótsæðumenninir av tí minnimenta flokkinum hava sínar interessur í at forða samanholdinum. Teir hava tí roynt at seta illt ímillum arbeidararnar og fiskimennin. Eg havi sjálvur í minni tíð verið ein millum teirra, ið hava latið sær bilda inn, at arbeidararnir við teirra arbeidslønnum minkaðu um fiskimannsins úrslit. Men eg havi haft høvi at undirsøkja sannleikan av hesi lattu, og eg kann siga, at henda latta er ósonn og folsk. Tann arbeidsløn, ið arbeidarin fær við fiskaarbeiði, nerver ikki í stórru mun fiskarprísinn. Tað er so lítið arbeidi, ið arbeidarin í heila takið fær við fiskatilvirkningina, ið er mest gjørd av konufólkunum, og eg hugsi, at eingin kann siga, at tímalønin hjá konufólkunum er ov høg. Tey mugu lata hásið upp á fjall, meðan teir arbeidda — ein kann ikki við góðari samvitsku krevja teirra tímaløn lækkaða. Og um so var, at arbeidarin tjeini eina hampiliga løn, eina løn, sum hann kann liva sum fríur maður av, so kann eingin rethugsandi fiskimaður hava nakað imóti tí. Men allir vita, hvussu syndarligt tað stendur til við arbeidarans fortjenastu. Hansara arbeidi er ein dag nú og tá. Skaltuuppgávan sýnir henta. Nei, ein arbeidari er løn sína verður. Í Føroyum er fiskimaðurin og arbeidarin ofta ein og sami persónur. Fiskimaðurin og arbeidarin hava eitt mál: at gera korini betri hjá tí minna manninum. Tí megu fiskimenn og arbeidarar í ein felagsskap. Hetta er teir eisini við at siggja eins væl og eg, ið sjálvur eri fiskimaður og arbeidari. Eg havi tá gleði at boða frá, at eitt stórt framstig er gjørt í hesa leið við tað, at fiskimannafelagið og Føroya arbeidarafelag hava tilsagt hvørjum øðrum solidariskan felagsskap, so arbeidarin og fiskimaðurin ikki undir nokum fori koma at ganga hvør móti øðrum. Føroya fiskimenn eru fleirtalið í Føroyum. Føroyingar eru fiskimenn. Í teirra hondum liggur máttin, bert teir duga at nýta hana. Tað er teir, sum seta tingið. Men hvussu er tingið sett? Hava Føroya arbeidarar og fiskimenn sínar menn á tingi? Nei, tessverri! So stult eru vit komnir. So lítið málvist samanhold er. Fiskimanna krav vera loygd í skuffuna. Fiskimenninir høvdu í ár krav um betri kost,

ordnaðan við lóg. Hetta var víst aftur til fiskimennin at forhandla við reidararnar um. Vit høvdu krav um 100.000 kr. í lán til at byggja turkibús. Vit fingur heldur einki burtur úr hesum. Vit heitit á Stauning um 300.000. Hann lovaði sakini vælvilja, men spurdi eftir, hvat lógtingið segði. Tí hoyrdu lógtingsins svar. Arbeidsloysisstudningarlógin, invalidurentulógin og aðrar socialar lógar, alt fiskimanna og minniments mál hava verið á tingi. Útselt, koyrt í skuffuna var tingsins móttaka av hesum máli. Hetta er ikki fiskimannapolitikkur!

Allir sigast at harmast fiskimannin, okkum, ið starvast í brúnum á Suðustandium, í stormi og kavaroki, og í Groulands kalda havi. Men hvussu vera vit hagræddir?

Hvor fiskimaður kennir til, hvussu trupult tað gongur við at fáa tey neyðar sár fortjentu oyru. Hvussu oftani má fiskimaðurin ikki ganga eina óverðigu biddaragongu! og einki fáa, og so kann hann, meðan hann slíft og úttekur armarnar við vaðbeinið, missa alt sit, alla sína fortjenasta. Yvir 400.000 kr. hevur Føroya fiskimaður tappt tey seinasta 8—10 árin. Eg skal rokna nokur dóm uppá fiskimannsins tap við trotabúgvi:

Restorff's í Havn kr. 43.754,18
Handelsforen, Havn - 36.286,68
J. E. Thoms, Sandav - 74.737,53
S. P. Peters, Fuglafj. - 61.801,47
Br. Lützen, Klakksv. - 43.327,89
Johannes Johansen - 12.042,23
Poul Olsen, Vestm. - 83.116,56
C. Christians, Havn - 23.232,43
Jens Evensen, Havn - 26.158,34
J. M. Olsen, Seyrúgv - 4.773,43
M. Nielsen, Vestm. - 17.342,17

Hetta vóru bert nokur dømi. A/S. Markere og onnur akkordbúgv eru ikki við. Hertil kemur so arbeidaranna og skiparanna tap. Tey eru eisini ótilig. Tað er greitt, at fiskimaðurin kann ikki lata hetta ganga fyri framtíðina. Tað er nú stríð um at fáa kontanta lønrindan í kontraktina, og lóg er viðtikið á lógtingi um kontanta lønrindan, og fiskimaðurin hevur haft rætt til at krevja sínar pengar fyri seldan fisk tryggjaðar at vera til taks í bankanum. Men alt hetta ella frábyrtisrætturin verður ikki at ganga — royndirnar prógva tað — fyri enn fiskimaðurin fær sær eitt útbetalingskannntór fyri allar Føroyar. Tí vil tann einstaki arbeidari, kokkur, fiskimaður, skipari ella stýrimaður gera kontraktina ella lógina galdandi, fer hann spark, verður boykottaður, sleppur ikki til arbeidis ella við skipunum. Hetta er hent!

Gótmenn hava lagt eitt mál um útbetalingskannntór fyri Føroya fiskimannafelag og Føroya skipara- og navigatørfelag. Hesi bæði felogini hava tikið undir við hesum uppskoti og viðtikið at arbeida fyri at fremja tað sum skjótast.

Hetta er eitt stórmál, eitt livsmál fyri Føroya sjómenn. Men til tess krevst nógvur peningur, kanska ein millión. Tað er samráðst við Sjóvinnubankan um málið. Bankin lovar at gera sitt flarsla fyri at veita peningin til vegna. Men bankin má hava sikkurheit frá kannntórinum.

Fiskimaðurin kann geva transport uppá veiðuna, livstryggingina. Henda trygging er vanliga góð. Ein hevur loyvi at rokna við eini minstu veiðu, og doyr maðurin, er transportin uppá livstryggingina einsbetyðandi við pening. Men — og tað er tað stóra men-ið: Verður maðurin sjúkur, invalit, so hann einki kann vinna og einki kann fáa frá vannlukutryggingini — so er eingin trygging. Tí megu fáa invalidurentulógina at galda fyri Føroyar. Men hvat havi tingmennirnir, teir av fiskimanninum valdu menn gjørt? Teir hava sýtt fyri at gera invalidurentulógina galdandi í Føroyum. Her liggja tí Føroya fiskimenn. Men til kunnur ikki sita tígandi. Arbeidararnir, fiskimennirnir og skipararnir megu í ein felagsskap og krevja, skorðu á lógtingi.

Eg og vit hava hugsað okkum kannntór í høvuðslinjum skipað soleiðis:

1) Ásettur verður ein kannntórstjóri við bóka- og handlskontum hjálparmanninum.

2) Eru útbetalingskannntór í stórrí plássum, koma tey at umboða Føroya fiskimanna útbetalingskannntór.

3) Kannntór skal avrokna og selja skiparanna og fiskimanna partin, og skulu allar avrokningar igjøgnum tað — tað verður ongum lími í teirri stóru landsorganisationsi loyvt at avrokna uttanfyri kannntór.

4) Tá ið fiskimenn fara avstað at fiska, kunnur teir igjøgnum kannntórið fáa forskot uppá veiðuna til konu og børn og sjálvsbrúk. Tryggingin fyri forskotið verður tann áðum unntaða.

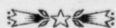
Ein tilfisk skipan hjálpur fiskimanninum til kontantar, tryggjar honum hægsta pris og verjir hann móli at missa sitt. Og reidarin og keypmannin, ið nú ofta veikir og armir megu taka dýran «kredit» fyri at geva vurforskot til fiskimannin uppá veiðuna, verða friaðir fyri henda «kredit», ið ofta er ein okurkreditur hjá útlendskum kapitalistum — og teir kunnur so stalt arbeida keltari, friari og betri. Hetta er so stalt eitt landsmál, ein landsak. Upp til eina millión nýggjan kredit vil muna og stimulera vinnulívið í hesum peningatrøngu tíðum.

Eg eri javnaðarmaður. Sum fiskimaður og arbeidari havi eg av livsins royndum sæð, at socialismin, smámannapolitikkurin, má verða politikkurin hjá tí føroysku arbeidarafjöldini, fiskimanninum og arbeidararnum. Vyrklássapolitikkurin má víkja úr okkara lógtingi. Allar organisationsir fyri tí strevandi flokkinum í Føroyum mega ganga saman. Skilnaður millum fiskimannin og arbeidarin er dráp, samanhold er liv.

P. M. Dam og formaður Fylkingar, Ege Larsen, takkaðu talararnum fyri hansara fyndarøðu.

Fundarhollin var so stúgvandi full, at oll sluppu ikki inn.

Fundurin varð lokin við einum rundandi hurrá og leingi livi Óli Poulsen!

ÚR SUÐUROY

Skipanes.

Flestir Føroyingar vita um Skipanes at siga, hetta av náttúruni fráliga lendingarpláss, atdjúpt og við stórum upplendi. Tað ber av sonnum navn við gagni. Líka frá tí, vit kenna Føroya søgu, hava menn nýtt Skipanes til skipatlegging. Soleiðis hevði Gøtu Tróndur gamla skip síni har. Og nú á døgum verður ikki so lítið skipað út og upp á Skipanesi. Gótmenn fáa allar sínar produktir út og innforðar yvir Skipanes. Fuglfróingar, Lørvíkingar og Sólfróingar nerta eisini í ikki so lítillum muni við hetta pláss.

At gera eina nútímans bryggju á Skipanesi kostar ikki miklan pening, í hvørjum falli lítlan pening í mun til tað, ið bryggjurnar, ið higartil eru gjørdar í Føroyum, hava kostað. Men, læt uttanum Skipanes liggjandi kommunur, hava tí eisini í longri tíð haft í kvittanum og talað fyri at gera eina fullfíggjaða nútímans bryggju har. Men tað hevur tessverri sum so ofta hjá Føroyingum gingið so trupult við at fingið í lag ta neyðturvulgu semju kommunanna millum fyri at loyst spurningin. Henda semja lyktist tó nú at vera komin so frætt í lag, at alvara kann gerast av at gera nakað á Skipanesi. Nes sóknar kommunu og Gøtu sóknar kommunu eru so stalt komnar til satts um at ganga í felagsskap, í eitt «interessentskab», havi Nes tekur 2/3 og Gøtarnar 1/3 av ábyrgdini við keypi, útreiðslum og inntøkum av Skipanesi. Sjóar sóknar kommunu vil ikki vera við, uttan so er, at allar kommunurnar í felag gera bryggju (kaj) í Sjóar sókn.

At eitt tilfisk pláss sum Skipanes skal vera almanna ogn, eru vist flestir menn á einum máli um. Tað kann ikki hugast óðrvisi. Privatmenn kunnur ikki hava buktina og báðar endarnar, alla ta sýtandi og jáltandi maktina yvir fyri triðja manni á einum plássi, sum so fólkarikar sóknir sum tær um Skipanes umliggjandi, noyðast at koma at hava við at gera. Upprunaliga — so vítt kunnugt til 1906 — var Skipanes alt kongs. Men so fekk jorðrátturin Sorin Müller fatur í tí strekkinum, har ið hitt góða lendingarplásið er. Hansara arvingur, frú E. Müller, gjørdi krav uppá at eiga strandarrættindini. Men við dómi við Føroya rætt — hesin dómur er staðfestur við «Østre Landsret» — fall avgerð um, at ströndin ikki er hennara, men eigist av bygdini. Men um hitt almenna skal kunnur gera nakað á Skipanesi, má tað eyðvitað eiga tröðna, jörðina, ið gongur at sjóarmálanum. Frú E. Müller hevur heldur ikki verið óviljað móti hesum tanka. Tí fyri stultum hevur hon viljað sel kommununum tað, ið hon eigir á Skipanesi, hús og jorð fyri 24000 kr. Og Nes kommunu og Gøtu kommunu eru sum sagt spenlar uppá at keypa — og síðan gera eina «kaj». Tær hava í seinastu lógtingssetu sokið tingið um samtykt til keypið. Viðhætt hesari umsókn fylgdi uppskot til reglugerð fyri nýtsluni av Skipanes eins og til sáttmála fyri kommunanna «Interessentskabs» um hetta pláss.

Málið var til viðgerðar á tingi, og var hetta uppskot viðtikið:

1) Lagtinget approberer, at de Ebba Müller, Thorshavn, tilhørende Arealer, Bygninger og Anlæg ved Skibenes for en Købesum af 24000 Kr. erhverves af Nes og Gøte Sognes Kommuner i Forholdet 2 til 1 og drives af disse i Forming af et Interessentskab efter Regler, der indeholdes i det foreliggende Udkast til Interessentskabskontrakt.

2) Det approberes, at Interessenterne i Færø Amls Sparekasse oplager et Laan paa indtil 17000 Kr. til Afbetaling i 15 Åar til en årlig Rente af 5% imod 1. Pr. Panteret i Anlægget. Kommunerne hæfter desuden solidarisk for Laanet.

3) Sjøv Sogns Kommune skal til enhver Tid være berettiget til at kræve, at Havnevesenet for Kongshavn overtager Anlægget Skibenes for en Købesum, der svarer til Beløbet, som Anlægget til den Tid maatte staa Interessentskabet i. (Anlægs- og Anskaffelsesomkostninger).

So stalt vistu menn ikki betri enn væl visti við hjá Gøtu og Nes sóknar kommunum. Men gakk! Aðrenn nakar vistu av, høvdu nakrir, 3 ella 4, privatmenn stungið seg uppímillum, boðið Ebbu Müllers ogn á Skipanesi upp í 30.000 kr., og fingið tilslag og tilskjotað sær ognarrættin undan hondunum á kommununum. Var her bert talan um fremmandar kapitalistar, var tað sín sak, tí so er kapitalistanna siður. Men ímillum hesar harrar eru menn, ið hava sitið í Gøtu sóknarstýri og har verið við at viðtikið og lagt sitt navn til í kommununnar gerðabók, at Skipanes mátti gerast almanna ogn og ikki verða í privatmannahondum.

Okkum torvar ikki at «kommentera» eina tilfiska gerð — hon dómir seg sjálv.

Kommunurnar hava nú sjálvandi ongan annan veg at ganga uttan at «ekspropria» Skipanes má sjálvandi verða almanna ogn. Hitt privata steingir, bolir og ríkir yvir nógvum av Føroya ströndum og landi sum tað ger, fyri uttan eisini at leggja sína hond á hesa livsnerf í Eysturoyinni.

O. Poulsen.

Tíðindi.

Javnaðarmannasigur í Porkeri.

Javnaðarmenn vunnu sigur á Tvøroyri og í Høvi við sóknarstýrisvalini, ið fram eru farin nú fyri stultum. Nú frættist úr Porkeri, at eisini har hevur javnaðarflokkurin sigrað, nú valt var nýtt sóknarstýri hin 14. februar. Tveir listar vóru innkomnir. Íhaldsmenn fingur tveir menn valdar: Peter Oliver Mortensen, skipari, og Jacob Michael Bech, fiskimaður, meðan javnaðarmenn fingur hesar 3 valdar: Sigmund F. Sørensen, fiskimaður, Juel Sundberg, motorpassari og Sigmund E. Bech, motorpassari.

Herra Johan Danbjørg, kennari, var biðin um at lata seg stilla uppaftur. Men hann bar seg undan. Hann hevur nú sitið í 10 ár og ynskist eina hvíld. Men tað er einki at ivast í, at hann verður sínum monnum framvegis ein góður stuðul og hjálparmaður. Hann er forur til tess. Tey 10 árin, hann hevur sitið sum formaður, hava ikki